

об'єднаної назвою, символами, зокрема, й українською вишиванкою, географічним та етносоціальним походженням, історичною пам'яттю, комплексом духовно-культурних цінностей, передусім, українською мовою і народними традиціями.

Література

1. Денисюк Ж. З. Вишиванка як об'єкт україноцентричного наративу та національно-культурної ідентичності в інформаційному просторі. *Мистецтвознавчі записки*: зб. наук. пр. 2022. Вип. 41. С. 21–28.
2. День вишиванки 2025 в Україні – історія походження свята та як його святкують. URL: <https://folkmart.ua/blog-den-vyshyvanky-v-ukraini>
3. Закон України від 13.12.2022 № 2834-IX «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності». URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>
4. Залізник Л. Л. Україна між Сходом і Заходом. Про витоки й суть російсько-української війни 2014 р. Київ: Шлях, 2014. 168 с.
5. Фігурний Ю. Українська національна ідентичність. У кн.: Фігурний, Ю. С. *Козацькі збройні виступи 20–30-х рр. XVII ст. як дієвий чинник українського етнодержавонацієтворення в українознавчому вимірі*. Монографія та вибрані українознавчі праці. Київ, 2012. С.143.
6. Шакурова О. Основні концепції етногенезу українського народу: вітчизняна історіографія (кінець XIX – початок XXI ст.). Київ, 2017. 272 с.

Олена Фідкевич,
кандидат філологічних наук,
провідний співробітник відділу навчання
мов національних меншин і зарубіжної літератури
Інституту педагогіки НАПН України
e-mail: elena.fid@ukr.net

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ КОНСТРУЮВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНИХ ЗАВДАНЬ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНИХ КУРСІВ

Закони про освіту, чинні Державні стандарти визначають практико-орієнтовану спрямованість сучасної української школи, що передбачає підвищення ефективності процесу формування в українського учнівства здатності вирішувати реальні проблеми, які виникають в життєвих ситуаціях. Практико-орієнтований аспект також актуалізовано і в тлумаченні читацької грамотності, яке було представлено у національному звіті PISA-2018 як «здатність учнів/учениць сприймати, аналізувати, використовувати й оцінювати письмовий текст задля досягнення певних цілей, розширювати свої знання й читацький потенціал» [1].

Конструювання і використання практико-орієнтованих завдань є актуальною проблемою дослідження у вітчизняній педагогічній науці (О. Глазова, Т. Груба, Н. Дика, І. Дичківська, Н.Житник, О.Савченко, О.Семиног, Н. Матюшенко, Т. Хорольська та інші). Вагомий внесок у розробку цієї проблеми зробили співробітники Інституту педагогіки НАПН України. Зокрема, їй присвячено наукові розвідки у галузі методики навчання української і зарубіжної літератури, літератур національних меншин таких науковців: Н.Бакуліної, Н.Богданець-Білокаленко, Н.Бондаренко, Л.Давидюк, В.Новосьолової, О.Слижук, В. Снегірьової, В.Атаманчук, Т.Яценко та інших. Основні результати цих досліджень застосовано у процесі створення підручників літературних курсів, методичних рекомендацій та посібників, які спрямовані на формування компетентних мовців й читачів.

Утім зазначимо, що питання конструювання і використання практико-орієнтованих завдань на уроках літературних курсів досі системно не розроблено, не осмислена комплексно їхня роль у процесі формування читацької грамотності учнів/учениць; бракує практико-орієнтованих завдань в сучасних підручниках української й зарубіжної літератур, інтегрованих літературних курсів, літератур національних меншин. Основними вадами практико-орієнтованих завдань, які пропонуються вчителями або авторами підручників, зокрема підручників літературних курсів, є невиразна особистісна спрямованість, занадто загальний опис ситуації, не конкретизовані умови використання наявних в школярів знань та умінь, недостатньо глибоке опрацювання тексту твору, яке має передувати виконанню завдання.

Практико-орієнтовані завдання, які використовуються на уроках літературних курсів, мають ґрунтуватися на інформації, отриманій та опрацьованій в процесі взаємодії з художнім або навчальним текстом (читання/сприймання/осмислення/використання): учням і ученицям пропонується реальна, особистісно та соціально значуща ситуація, яка потребує вирішення на основі одного або декількох прочитаних творів із залученням життєвого досвіду дітей, достатньо цікава для них, щоб змотивувати до конкретних дій. Зазвичай, ці

завдання реалізуються у проєктній діяльності, у парно-груповій роботі, у навчальних іграх, тренінгах [2].

Процес конструювання практико-орієнтованих завдань вимагає від їхніх креаторів осмислення передовсім таких питань: *Яку конкретну практико-орієнтовану мету має це завдання? Чи є ця мета особистісно важлива для здобувача освіти? Яка її соціальна значущість? Як пов'язані запропоновані ситуація та проблема з опрацьованим текстом? Чи не є цей зв'язок штучним? Чи враховані психологічні особливості вікової категорії школярів, їхні інтереси і запити? Чи достатній в учнів рівень сформованості ключових компетентностей для виконання завдання? Яким має бути кінцевий продукт, створений у процесі виконання завдання?* (перелік, виставка книжок, порада, твір, реклама, презентація, інструкція, відеоролик, комікс, флешмоб тощо). *Чи потрібна учням і ученицям допомога вчителя для його виконання?*

У процесі конструювання практико-орієнтованих завдань важливо продумати й форму його виконання (одноосібне, парне, групове, класне, позакласне), формулювання завдання з доцільними вставними конструкції, як-от: на вашу думку, особисто для вас, за вашою оцінкою тощо; форму представлення результатів.

Наведемо приклади практико-орієнтованих завдань на уроках літературних курсів у 7-х класах закладів загальної середньої освіти, які опираються на прочитані та опрацьовані учнями/ученицями тексти художніх творів та дотичні до їхнього життєвого досвіду: *Продовжте рядок із поезії Тараса Шевченка, які ґрунтуються на вашому ставленні до сучасного життя, подій: Не однаково мені.../ Послухайте пісні на слова Тараса Шевченка у виконанні сучасних співаків. Висловіть письмово свою думку, чому співаки звертаються до творчості поета, який писав свої вірші декілька століть тому. / Об'єднайтеся в групи. Оберіть проблемну ситуацію, описану в творі, яка вас зацікавила і розробіть для героїні план її розв'язання.*

Школярам цього віку подобаються завдання, спрямовані на створення аудіоряду до твору або візуальних продуктів за художнім твором. Наприклад: *Створіть колаж до твору, який сподобався вам найбільше. Представте його в класі./ Створіть хмаринку слів «щастя», відобразивши в ній своє розуміння цього поняття.*

Визначте її форму, колір, розмір шрифту, порядок розміщення слів (завдання після прочитання оповідання О. Стороженко «Скарб») / Змодельуйте арт-плакат, метою якого є поширення за межами України інформації про пісню «Ой у лузі червона калина»/ Змодельуйте постер до кінофільму за мотивами вивченого художнього твору, визначивши яку інформацію і візуальні образи ви використаєте. Мета – долучити друзів до просмотру кінострічки. / Якби вам запропонували дібрати музичний супровід для презентації улюбленої книги, то який музичний твір ви обрали б? Поясніть свій вибір.

Важливими для розвитку здатності школярів до самоаналізу, планування власної діяльності є завдання, які ґрунтуються на обговоренні типових для них життєвих ситуацій: *Розкажіть, чи виникають у вашому класі, описані в художньому творі ситуації. Як ви їх вирішуєте? На які принципи розв'язання конфліктних ситуацій ви опираєтеся?/ Розкажіть, чи виникають у вас запитання, які ставлять собі герої художнього твору. Запишіть декілька питань, які важливі для вас. У разі потреби обговоріть їх з друзями або батьками/ Поділіться з однокласниками, чи хотіли б ви читати літературні твори в оригіналі. Назвіть здібності, які для цього треба розвивати./ Пофантазуйте і «полегшіть» життя героя/геріні прочитаного твору за допомогою сучасних гаджетів. Поміркуйте, яких гаджетів не вистачає сучасній людині. Як вони могли б покращити її життя?/ Сформулюйте проблемні питання за художнім твором, які б, на вашу думку, були цікаві вашим однокласникам/однокласницям.*

Особливої ваги мають практико-орієнтовані завдання, метою яких розвиток продуктивної монологічної мовленнєвої діяльності учнів/учениць, як-от: *Продовжіть речення: «Я порадив би (порадила б) прочитати цей твір (назва твору) своїм одноліткам, тому що...» / Прокоментуйте висловлення Антуана де Сент-Екзюпері: «Я зовсім не хочу, щоб мою книжку читали задля розваги». Дайте письмову відповідь на запитання: «Для чого ви читаете книжки»?/Напишіть фанфік за прочитаним твором. Обмінюйтеся нотатками із сусідом/сусідкою по партії. Відредагуйте фанфік згідно із рекомендаціями.*

Важливою характеристикою практико-орієнтованих завдань є їхня спрямованість на активізацію соціально важливої діяльності учнів і учениць. Наприклад: *Поміркуйте, з якою метою проводяться книжкові фестивалі й облаштовують книгообмін у громадських місцях. Складіть план організації книгообміну в класі й обговоріть його реалізацію. / Ініціюйте обговорення вашої улюбленої книги на засіданні літературного клубу або на уроці позакласного читання. Підготуйте презентацію книги, план обговорення. Поділіться з батьками враженнями від обговорення книги, оцінивши якість вашої підготовки та презентації.*

Отже, активне використання практико-орієнтованих завдань є важливим чинником модернізації процесу навчання на компетентнісних засадах. Практико-орієнтовані завдання сприяють розвитку критичного мислення, креативності учнів/учениць, розвивають уміння визначати мету навчальної діяльності, результативно взаємодіяти в команді, виконувати завдання на кожному етапі досягнення основної мети, здійснювати самоаналіз, самооцінку визначати власні ресурси для досягнення вагомого результату, представляти результат діяльності. Практико-орієнтовані завдання на уроках літератури мають ґрунтуватися на попередній роботі з текстом та бути дотичними до життєвого досвіду дитини, мати особистісну вагу для неї та соціальну значущість.

Ефективна актуалізація практико-орієнтованих завдань передбачає ретельну розробку їх та системне використання, що у свою чергу вимагає цілеспрямованої осмисленої роботи вчителя, концептуальних змін змісту підручників літературних курсів задля підсилення практичного аспекту завдань, увиразнення їхньої особистісно орієнтованої складової.

Література

1. Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018 / кол.авт.: М. Мазорчук (осн. автор), Т. Вакуленко, В. Терещенко, Г. Бичко, К. Шумова, С. Раков, В. Горох та ін. ; Український центр оцінювання якості освіти. Київ : УЦОЯО, 2019. 439 с. pdf (kristti.com.ua)
2. Дика Н.М., Глазова О. П. *Особливості конструювання практико-орієнтованих завдань на уроках української мови (5–9 класи)* Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах, 2022. № 82. С. 99-102. URL: <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/pro-zhurnal>